

Concept invulling wettelijke toezichtstaak gewasbeschermingsmiddelen nabij N2000 vanaf 2027 – Varianten en risicofactoren

De provincie heeft een wettelijk taak om toezicht te houden op activiteiten die significant negatieve effecten op Natura-2000 kunnen hebben. Door gerechtelijke uitspraken is duidelijk dat voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij Natura-2000 gebieden in principe een vergunningplicht geldt, tenzij sprake is van bestaand gebruik of als significante negatieve effecten op voorhand zijn uitgesloten. Dat betekent dat wij invulling moeten geven aan onze wettelijke taak om toezicht te houden. We kunnen prioriteringsbeleid maken voor het invullen van die taak.

Gelet op de huidige beschikbare capaciteit voor toezicht en handhaving is het voorstel dat in 2026 nog geen geprogrammeerd toezicht zal plaatsvinden (zie conceptparagraaf handelingsperspectief T&H GBM 2026). Naar aanleiding van handhavingsverzoeken en meldingen wordt er uiteraard wel gecontroleerd. Voor de periode vanaf 2027 is hieronder een eerste richting voor geprogrammeerd toezicht uitgewerkt.

Varianten

Op hoofdlijnen zijn een drietal varianten denkbaar voor de invulling van de toezichtstaak:

1. Lichte variant: we houden geen actief toezicht, alleen controle n.a.v. handhavingsverzoeken.

Deze variant biedt tijd voor nader onderzoek en lijkt meer tijd te bieden voor ondernemers om aan de juridische kaders te voldoen. Natuurorganisaties hebben echter aangekondigd meer handhavingsverzoeken in te dienen als provincies niet in beweging komen. Dan worden we volledig gestuurd door derde partijen in waar we wel en niet toezicht houden en eventueel moeten optreden. Ook zijn we als provincie verantwoordelijk voor het behalen van natuurdoelen en is het aannemelijk dat emissies van gewasbeschermingsmiddelen het behalen van deze doelen niet dichterbij brengt.

Om deze redenen raden we deze variant af.

2. Middenvariant: risicogericht toezicht.

Deze variant betekent dat we gericht toezicht inzetten en waar nodig handhavend optreden door te prioriteren op de grootste risico's/verwachte effecten op N2000-gebieden. Deze variant draagt enerzijds bij aan de benodigde reductie van emissies van gewasbeschermingsmiddelen (daar waar de effecten het grootste zijn). Anderzijds zal deze aanpak het grootste deel van de agrarische ondernemers enige ruimte en tijd bieden om de emissies van (chemische) gewasbeschermingsmiddelen af te bouwen, om (te zijner tijd) te komen tot een juridisch houdbare bedrijfsvoering (mogelijke vrijstellingen of een vergunningaanvraag). We verwachten dat we bij natuurorganisaties draagvlak kunnen creëren voor deze aanpak, om daarmee verdere handhavingsverzoeken zoveel mogelijk te voorkomen.

We adviseren deze variant. In de volgende paragraaf is een eerste opzet opgenomen voor de risicofactoren op basis waarvan de prioritering verder uitgewerkt kan worden.

3. Zware variant: we pakken het gehele domein actief in 1x op, gaan langs bij alle gebruikers en pakken overal door

Deze variant vraagt enorm veel capaciteit bij de omgevingsdiensten. Omdat het op dit moment voor individuele ondernemers vrijwel onmogelijk is om aan te tonen dat hun gebruik geen significant negatieve effecten op N2000 heeft, leidt dit in feite tot een 'kaalslag' van de agrarische sector in Brabant.

Om deze redenen raden we deze variant af.

Risicofactoren voor geprogrammeerd toezicht.

Om geprogrammeerd toezicht te houden kan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen risicogericht gecategoriseerd en geprioriteerd worden. Het gaat hierbij om het risico op een significant negatief effect op N2000-gebied. Hierna worden mogelijke risicofactoren benoemd. We werken al deze risicofactoren verder uit in de definitieve strategie. Hieronder volgt een korte beschrijving van hoe deze uitwerking eruit zou kunnen zien.

A. Afstand tot Natura-2000 gebied

Het risico op een significant effect van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen neemt toe naarmate het gebruik dichterbij het N2000-gebied plaatsvindt. Er kan daarom onderscheid worden gemaakt in zones bijvoorbeeld binnen 250m, 500m, 1000m, 2500m en daarbuiten.

B. Milieubelasting per teeltsoort

De mate waarin gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, varieert per teelt. Registratiegegevens van CBS en het Bedrijveninformatienet (BIN) geven een beeld van de gemiddelde milieubelasting van gewasbeschermingsmiddelen in gangbare teelten. Dit biedt de mogelijkheid om het toezicht te starten bij teelten met de grootste milieubelasting, aangezien hierbij het risico op significant negatieve effecten het grootste is.

Idealiter wordt bij het bepalen van het 'milieubelastingsrisicoprofiel' van een bedrijf ook rekening gehouden met de type bedrijfsvoering (biologisch, emissiearme spuittechnieken, etc.). Hiervoor is een systematiek voor milieubelastingspunten in ontwikkeling maar deze biedt momenteel nog geen registratie en geborgde systematiek. De EU verplichte elektronische registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen per 1 januari 2026 (maar nog niet geïmplementeerd in NL) kan zorgen voor de benodigde registratie.

Als tussentijdse oplossing kunnen we onderzoeken of het mogelijk is om bedrijven via een of meerdere van de volgende opties een lagere risicoprioritering te geven:

- Als zij conform een certificering werken, zoals de biologische SKAL-certificering, Beter Voor-certificering en On the Way to Planet Proof-certificering;
- Deelnemers aan projecten/regelingen gericht op verlaging van de milieubelasting, zoals het project Schoon Water, de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkvee en de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw die een nader te bepalen (minimum) score halen op de KPI gewasbeschermingsmiddelen;
- Gebruik maken van de registratie die telers in hun managementsystemen hebben, mits deze volledig transparant is en de milieubelastingscore onder het landelijk gemiddelde van een teelt ligt (op basis van BIN);

De informatie over bovenstaande opties moet dan wel bij de Omgevingsdienst bekend zijn of kunnen worden aangeleverd. Deze opties kunnen eraan bijdragen dat het toezicht zoveel mogelijk wordt gericht op 'stilzitters' en niet op telers die actief werken aan verlaging van de milieubelasting van de gewasbeschermingsmiddelen.

Communicatief kan het ook helpend zijn om in ieder geval te starten bij niet-biologische lelieteelt. Er is beperkt draagvlak voor deze teelt en er zijn meerdere oproepen vanuit de samenleving en PS geweest om deze teelt aan banden te leggen. Het kan communicatief in ons voordeel zijn om in ieder geval op deze teelt te prioriteren. Dit past ook binnen de risicogerichte strategie, omdat bij de teelt van lelies relatief veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt wordt.

C. Welk Natura 2000-gebied

We zien twee te onderzoeken invalshoeken om te prioriteren op gebieden:

- Starten bij gebieden die ook vanuit andere drukfactoren zwaar onder druk staan, zoals Deurnsche Peel & Mariapeel, Groote Peel, Kampina, De Loonse en Drunense Duinen, Kempenland-West, Leenderbos (Grenscorridor) en wellicht ook Vlijmens Ven

en Regte Heide. Een aantal gebieden lijken hierbij minder voor de hand te liggen: Brabantse Wal vanwege hoog aandeel bestaand gebruik, Strabrechtse Heide omdat deze bijna volledig omringd is door NNN, Ulvenhout vanwege beperkte landbouwinvloed, Langstraat en Oeffelermeent vanwege opwaartse lijn.

- Starten bij de N2000-gebieden waar de grootste toename van intensieve teelten heeft plaatsgevonden, sinds de referentiesituatie (1994 of 2004)

D. Gebiedsontwikkelingen / beweging

Ontwikkelingen in een gebied geven een indicatie van de mate waarin de risico's op significante effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zullen toe- of afnemen. Daarbij kan worden gedacht aan:

- Gebieden waar naar verwachting veel graasdierhouderijbedrijven mee gaan doen aan een beeindigingsregeling, waardoor er een verhoogd risico is op intensivering van teelten.
- De aanwezigheid van geborgde plannen/afspraken, bijvoorbeeld als onderdeel van de GGA-aanpak, om te komen tot een forse reductie van emissies van gewasbeschermingsmiddelen. Door in gebieden waar geborgde plannen/afspraken zijn (of op korte termijn worden verwacht) te ontzien bij de toezicht en handhaving, wordt ook tegemoet gekomen aan het nadrukkelijk verzoek vanuit partners in de gebiedsprocessen om ruimte te bieden om 'plannen van onderop' te maken. Daarnaast draagt dit ertoe bij dat we het toezicht richten op 'stilzitters': telers die niet aantoonbaar bezig zijn om te werken aan reductie.

Bovenstaande factoren kunnen gecombineerd worden om tot een risicoprioritering te komen. Teeltgebruik met een hoge milieubelasting nabij een Natura-2000 gebied komt daarbij bijvoorbeeld als eerste in aanmerking voor toezicht.